

TURIZM SALOHIYATI MINTAQANING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Hamidov Sunnat Nosirovich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti 2- bosqich magistranti

Turizm sanoati barcha yo'nalishlarga ko'p o'lchovli ta'sir ko'rsatadi. Rivojlanayotgan sanoat sifatida u barcha manfaatdor tomonlar mas'uliyat bilan ishtirok etsa, mahalliy hamjamiyat rivojiga ulkan hissa qo'shadi. Turizmning ijtimoiy ta'siri, boshqa narsalar qatori, olimlarning e'tiborini talab qiladigan narsadir. Turizmning ijtimoiy ta'siri juda katta va xilma-xil bo'lib, u boshqa turistik ta'sirlar bilan birlashtirilgan.

Demak, turizmni mas'uliyat bilan boshqarish uchun uni o'rganish juda zarur. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi PF-60 sonli farmoni doirasida mamlakatimiz taraqqiyotini belgilovchi 100 ta maqsad ishlab chiqildi. Ushbu strategiyaning 35-maqsadida: "«O'zbekiston bo'ylab sayohat qiling» dasturi doirasida mahalliy sayyohlar sonini 12 million nafardan oshirish hamda respublikaga tashrif buyuradigan xorijiy turistlar sonini 9 million nafarga yetkazish" vazifasi qo'yilgan¹. Belgilangan maqsadga erishish uchun turizmni rivojlantirishda turistik yo'nalishlarga ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatadigan omillarni chuqur tahlil qilish kerak. Turizmning ijtimoiy jihatlari, turizmni rejalashtirish, rivojlantirish va qarorlar qabul qilish jarayonlarida mintaqani xususiyatlarini ham e'tiborga olish juda muhimdir. Bundan tashqari, turizm sxemasi jarayonida ijtimoiy ta'sirlarni kuzatish salbiy ta'sirlarni kamaytirish va ijobiy tomonlarini kuchaytirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Sayyohlik rivojiga mahalliy yordamni kuchaytirish va mezbon jamoalarning ehtiyojlarini qondirishdan tashqari, turizmning samarali rivojlanishi haqida gap ketganda, aholining turizm ta'siri haqidagi tasavvurlarini o'rganishning ahamiyati katta. Bir qancha mualliflar turizm rivojlanayotgan sanoat sifatida mezbon jamoalarning iqtisodiga, ijtimoiy madaniyatiga va atrof-muhitga ta'sir ko'rsatishiga qo'shiladilar [1]. Turizm iqtisodiyotni yaxshilash, ko'proq tabiiy va madaniy diqqatga sazovor joylarni yaratish va ushbu diqqatga sazovor joylarni himoya

---

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi PF-60 sonli farmoni.

qilishga yordam berish orqali foydali bo'ladi. Shuningdek, rezidentlarning umumiy farovonligi va hayot sifatini ularning turizmning ijtimoiy ta'sirini chuqur tushunish uchun hisobga olish tavsiya etildi, bu esa turizmni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashda xatti-harakatlarni rag'batlantirish uchun tegishli boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishga imkon beradi [2]. H.K.Weng o'z tadqiqotlarida sohani takomillashtirishning mintaqaviy xos xususiyatlari keng yoritilgan bo'lib, dastavval, mavjud kuchli talablar va tahdidlarni tahlil qilish hamda nisbiy ustunliklarini aniqlab olish muhim ahamiyatga ega. Barqaror rivojlanish va barqaror turizm bir-biriga bog'liq g'oyalardir. Atrof-muhit va rivojlanish bo'yicha Butunjahon komissiyasi barqaror rivojlanishni "kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga putur yetkazmasdan hozirgi kun ehtiyojlariga javob beradigan rivojlanish" deb ta'riflagan [3].

Hozirgi vaqtda ushbu konsepsiya inklyuziv bo'lib, "qashshoqlikka barham berish, iste'mol va ishlab chiqarish shakllarini o'zgartirish, sof ekologik masalalardan ko'ra iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning tabiiy bazasini boshqarishga" qaratilgan. Mahalliy aholining munosabati, fikrlari va his-tuyg'ularini o'rganish tadqiqotchilar uchun turizmning ta'siri haqida ma'lumot olishning bir usuli hisoblanadi. Eng tez va to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadigan guruh sifatida aholi turizm ta'siriga nisbatan sezgirroq. Ular turizmning hozirgi rivojlanishiga nisbatan munosib baho berishlari mumkin. Turizmning barqaror va farovon rivojlanishi mahalliy hamjamiyatlarning turizm va sayyohlar haqidagi tasavvuriga bog'liq bo'lib, natijada uni qabul qiluvchi jamoaning talab va istaklarini hisobga olgan holda rivojlantirish kerak. Chunki jamiyatning munosabati tashrif buyuruvchilarni ushlab turish, qoniqish va takroriy tekshiruvlar, shuningdek, turizmni rivojlantirishning kelajakdagi harakatlari uchun juda muhimdir. Hozirgi vaqtda turizmni rivojlantirish va ahamiyatini baholash va tahlil qilish uchun bir qancha tadqiqotlar olib borilmoqda. Turizm butun dunyo bo'ylab siyosatchilar tomonidan katta e'tiborga ega bo'lsa ham, mahalliy aholining idroki e'tibordan chetda qoldi. Agar turizm istiqbolli natijalarni keltirsa, mezbon hamjamiyat turizmni rivojlantirishga ijobiy javob beradi. Turizm rivojlanishi mintaqadagi turmush darajasini oshiradi, aholini bandligini ta'minlashga yordam beradi, yalpi hududiy mahsulot tarkibida xizmatlar hajmi hissasini o'sishiga imkon yaratadi, mintaq

i
n
f
r
a
t

davlatning turizm sohasini rivojlantirishdagi o'z pozitsiyasi aniq va uni yanada rivojlantirishda qator tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Ammo mahalliy tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan o'z ish faoliyatini amalga oshirish davomida yo'l qo'yilayotgan kamchiliklar va sohada o'z kasbining mutaxassislari, tajribali turistlarning tashrif yo'nalishlarini o'zgartirishga hamda turistik tashrif amalga oshirishdan oldingi mintaqa haqidagi fikr-mulohazalariga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Shuningdek, shu hududda xizmat ko'rsatishda tajribasizlik, sayohatdan turizmni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan turistik salohiyatga, shuningdek,

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Глущенко Е.К. Туризм как инструмент межкультурного диалога // Материалы Междунар. науч.-практ. конф. «Туристический бизнес и экзистенциальный поиск личности» Харьков: ХГАК, 2019. – С.38-39.
2. Основы экологического туризма: учебное пособие. М., 2005.
3. Королев Д.С. Культурология туризма // Аналитика культурологии. 2012. №23. С.60-66.